

בני קוטנה בלבןינו הארץ ובחזיותה ארץ-ישראל

תקוו בארץ היו: לודואר, שכפי שמסופר בספר "תולדות הגננת תל-אביב" (עמ' 35) נהרג יחד עם יוסף-חחים ברנד במאורעות 1921; הרשישיסוף פלוצקר; חיים-יונה אופנברג, שהיה בין ראשוני המתיישבים בעפולה; רוייר, שהיה בין הראשונים המייסדים של רעננה. הוא נפטר ברעננה והנicha משפחה ענפה. עם גל העלייה השלישית הגיעו ארץ-בנין קוטנה: שלמה פרנץ וולנטשטיין ואחיו יוסף זיל ואשתו גולדה (מבית קלמן). הם היו בין קובלנזה הראשונים שבנו את בתיה נווה-שלום בתל אביב; אוסובסקי (אלי "דונדייק") התישב בירושלים, והוא כורך ספרים, פעל הרבה כדי לשחרר את בנו יעקב, שהיה אסיר פוליטי בימי סטאלין, בิกש בכל מאודו לעלות לארץ ישראל (ר' מכתבו מבית-הכלא בעמ' 487). אוסובסקי האב, הצליח להעלות את שלוש בנותיו של הבן יעקב — הן נכdotיו. ב-1923 הגיעו ארץ-ישראל אברהם קלינגביל והשתקעה בתל-אביב בנוה-שלום. בארץ היו בני המשפחה הזאת קובלנזה לשרכבות. בהם שימש אקסניה ליווצאי קוטנה.

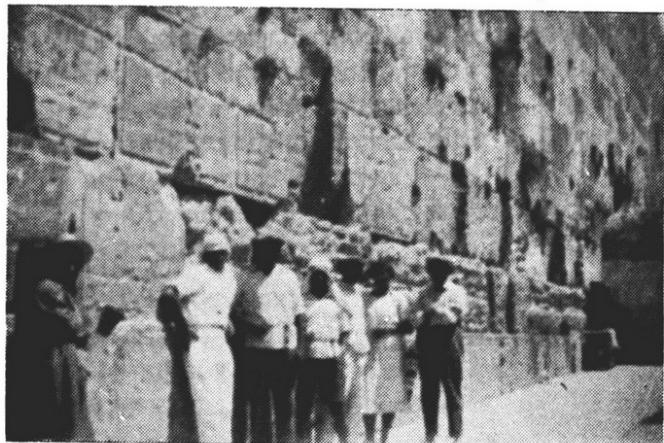
העלייה לארכץ-ישראל לא הייתה סוגה בשוונותים. מספר משה לוסטיגמאן, שעלה ארץ-ישראל ב-1924, יחד עם מנחם קולסקין, כי בהגיעו לאבול רומניה, הוא נאסר ע"י המשטרת הרומנית. מבית הסוהר הוא פנה לר' יהודה יצחק טרונק זצ"ל בבקשת מכתב המלצה לשם קבלת סרטיפיקאט, כי הר' בילי סרטיפיקאט איז-אפשר היה להיכנס לארכץ-ישראל. הר' טרונק זצ"ל עוננה לבקשתו ונתן לו מכתב המלצה אל הר' מצ'רנוביץ. הודות לטיפולו של הר' מצ'רנוביץ, הוא שוחרר מכלאו, קיבל סרטיפיקאט ועלה ארץ-ישראל. נפגש עם יוצאי קוטנה אחרים, ביניהם: הרשל פדר, שייעץ.

בני קוטנה בירושלים ב-1925, בתהפושות-פורים

הראשונים — והבאים בעקבותיהם

בין הראשונים העולים לארכץ-ישראל, מבין בני קוטנה היה הרב הגאון זית רענן זצ"ל. הוא עלה ארץ-ישראל בסוף המאה ה-19, התישב בעיר העתיקה בירושלים ויסיד שם ישיבה. את כל חייו מסר לחינוך תורני של גברי ישראל. הוא נפטר בירושלים והובא למנוחות בהר-הזיתים.

בני קוטנה ליד הכותל המערבי — לפני קום המדינה...

יעקב מאיר ולצמן זצ"ל, עלה ארץ-ישראל בעודו ילד קטן, גם הוא היה בין הראשונים העולים מקוטנה. התישב בירושלים והית קברן חברת קדישא, י.מ. ולצמן נהרג במאורעות בירושלים על-ידי פורעים ערביים.

עם הعليיה השנייה לארכץ-ישראל הגיעו אליו שני האחים עוריאל יוסף אלברג ואליהם אליעזר מרדיכי אלברג שהיה חבר "השומר".

ד"ר אברהם גליקסמן, שהיה חבר מערכת ה"היינט" הוואראשי עלה ארץ-ישראל ב-1910. הסופר יששכר דב פריר (ברידורו) אף הוא מבני קוטנה עלה בשנת 1910. היה מעורכי "దארא היום" שהופיע בירושלים ושבועון התאחדות האיכרים "בוסטנא". נפטר בישראל. בימי מלחת העולם הראשונה עבדו רבים מבני קוטנה את ערים והחלו לנדוד על פני ארצות רבות, וربים מהם הגיעו בסוף דרכם לארכץ-ישראל. רבים מהבאים תקו יתד בה והשתרשו בארץ, אך רבים, בשל קשי הקלויטה חזרו לקוטנה. יוצאי קוטנה שהש-

חלוצי קוטנה הראשונים

צים והקדיימו חיים לבניין הארץ. כזה היה נתן טיגר זל. בימי "חומה ומגדל" עת הוקמו ישובים קיבוציים בין לילה, בתוך סביבה ערבית עוינית. אחדים מ')." מיזמי קוטנה כשמה פרומה, אברהם לוסטיגמאן, יחוּזָאַל באגנו ומשה לוסטיגמאן, התגיסו לנוטרות (משטרת-יעזר להגנת היישובים היהודיים בימי מאורעות תרצ"ו נגד הפורעים הערביים). באגנו נפל בקרב עם הכנופיות הערביות. מקרושניביץ, יעקב קלינגביל, לולק וינשטיין ואחרים השתתפו בהגנה על היישובים היהודיים. גם בתחום העסונות המפלגתית, או במישור הכליל-לאומי התבלו יוצאי קוטנה כמו יעקב ריפטין ושםחה בכבה. כן רבה היתה תרומתם של אנשי קוטנה בתחום ה-"האגנה", אצל, לח"י, ולבסוף באצ"ל.

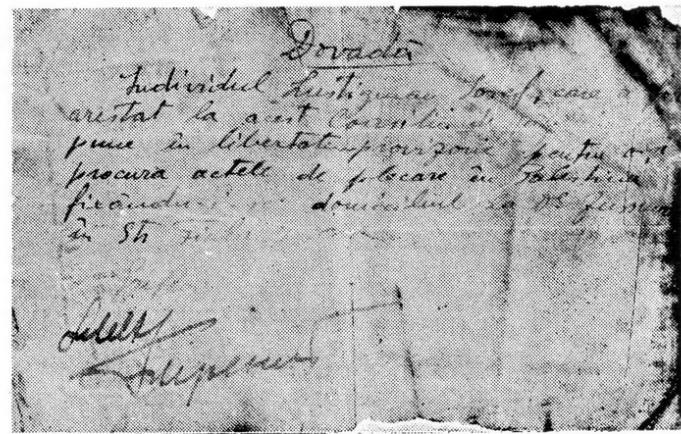
אללה על זאב רוסק זל. תרבות יהודית. בספרו על הבריגדה היהודית, דברים
חביב. ג' גיל (לייפשיץ), יעק פרנברג, ורשבצ'יק, נחמן פלאץ זל, מנדל ארדברג ועוד.
הרבן רוסק, יעקב פרנברג, ורשבצ'יק, נחמן פלאץ זל, מנדל ארדברג ועוד.
זאב רוסק זל. קומתם של היהודים בבריטניה, עם הקמת
הבריגדה היהודית בצבא הבריטי, התגייסו בני קוטנה למלחמה
נגד מרצחי עם — האויב הנאצי. בינויהם היו: אפשטיין, זאב
רוזס, יעקב פרנברג, ורשבצ'יק, נחמן פלאץ זל, מנדל ארדברג ועוד.

רושאן זאב זיל

קטע מס' 299 מספר הבריגדה היהודית מקפיטן י. ליפשיץ
נפל ביום חמ"ה, בניסן תש"ה 19 במרס 1945 בשעת התקפת
הגදוד השלישי לאור היום, שבת נלקחו השבויים הגרמנים הראוי-
שונים, קרבן חווית ראשון של החיל'.

בני קוטנה **כקלנים ופועלי בניין בארץ**

תעודת שיחזור מבית-הספר ברומניה

יצחק יהודה טראנק
רב ואב"ד

המלצת הרב טרונק לשחרר מהכלא את משה לוסטיגמו

שפייער, פרופס ושמואל וינגארט, שהיה חבר בקיבוץ גבעת השלשה, קלינגבייל, בנוה-שלום ועוד. יוצאי קוטנה עבדו או בעבודות שהיה אופייניות לארץ-ישראל: בבניין, בככישים, בפרדסים וכו'). עבדו — כשהעבדה הייתה מצוייה, אך לא תמיד היה המצב משביע-רצון. היישוב — ויווצאי קוטנה בתוכם — ידע תקופות ממושכות של חוסר-עבודה, והחלה נידידה למקום, מישוב ליישוב לחפש עבודה. מ. לוסטיגמאן מוסיף ומספר על התקופה ההיא: "בשהורע מצב העבודה עברנו אני, ווינגרט לירושלים. שם הוקמה יחד עם יוצאי לנצ'ץ הקבוצה הקוטנית. מוצאים-קוטנה היו בה: חיים אלבומים ז', שמואל-לייב וינגרט, שייע שפיר, מנחם קולסקי ואני. מוצאים-לנצ'ץ — יצחק סנירודין וצבי רביבובי. סלנו או את הכבישים בשכונות בית-הכרם ובית-זון בירושלים. כאן פגשנו את יעקב מאיר ולצמן שהציגו אלינו שכירויות. אפיקי היה חרדי מופלא, קיבל על עצמו כל עבודה פיזית קשה. הוא נהרג במאורעות תרצ"ו—תרצ"ט, בבקשו להציל יהודי מידי הפורעים העربים. ימים קשים עברו علينا, חינו חי קומונה ושכירות-עובדתנו הכנסנו לקופה המשוחפת של הקבוצה. לאחר שהקבוצה התפרקה החל איש-איש לדרכו ולמולו".

אולם היו שחררו לסתונה בשל קשי הקליטה, ביניהם היו:
ג. למסקי, יואל שטינפולד, ארבעון, אלברג ואחרבים.

בשנות השלושים שוב החלו להגיע עולים לארכז'ישראל. מבין אנשי קוטנה הגיעו או הגיעו לנדווי זיל, יהושע אפלאסט זיל, דב ביגלאייזן זיל, דניאל שפירא זיל, חיים זידנור זיל, עזריאל שמעונוביץ, מנחם גברצמן, ר' שלמה'אהרון אלברג ומשפחתו — נשיא הבוד של ארוגן יוצאי קוטנה בישראל, יעקב זידנור, יהושע אלבומי, יהיאל פלץ, רוזמן, יהיאל ליפסקי ועוד. רבים מבני קוטנה התבלו בתחומי חיים שונים בארץ, רבים מאוד התישבו בקייבו

אפרים דקל מוכירו בספרו על פעולתו בקרב הנעור של מבריחי הגבולות.

להוחות הכשרה באחת מעיירות פולין, ושם עלה ארצה בשנת 1934. היה חרד לגורל היישוב והארץ וער לכל המתරחש בהם, נעה לכל קריאה של המוסדות. וכשהופיע צו הגיוס, התנדב לצבא. שקט וענו, פיקח וմבדח, בדיחותיו הכניסו תמיד רוח חיים בין חבריו, חביב על פלוגתו, רע נאמן ומוסר".

شمואל פרומר
כשוטר מימי המנדט

א. לוסטיגמן
במלחמת הקוממיות

ולא רק מחוץ לגבולות ארץ-ישראל למדו "בני-הודה קשת": גם על אדמות המולדת נטלו בניינו חלק פעיל, בהגנה, בפלמ"ח, באצ"ל, בלח"י ולבסוף בשורות צה"ל, גם בדרגות הגבוהות. איזיק יהושע (אשל) הגיע לדרגת סא"ל בצה"ל (הוא נפטר ב-1966). שמואל לרוזן, טיס רבי-סרן, ושמואל וירסלפיש, רב-סרן.

וכן יהושע אלבוים, עוזיאל שמעונוביץ, לאה אלברג, שמחה פרומר, אברהם לוסטיגמן, מנחם קולסקי קלינגבילל, יעקב ואליהו משה קרוק, נחמן נשר, משה לוסטיגמאן, יחזקאל בגנוגו, דוד מטל, נסים ולצמן, ליבוה טרובובייך ואח'ו. בפלמ"ח היו האחים שמעונוביץ, משה פלויצר ז"ל, צבי שפירא ז"ל. שמואל וייספליש היה מפקד גדוד 5 בפלמ"ח, ביום רבי-סרן בצה"ל.

אולם תקופת המלחמה נגד הנאצים הייתה גם תקופה המאבק נגד "הספר הלבן" של ממשלה המאנדט הבריטי. ורבים מבני קוטנה והסביבה נטלו חלק במאבק זה בשורות ה"הגנה" בקורסים לאיימון בנשק ולהרימה. באותו הזמן הוקם "הארגון הצבאי הלאומי" וגם בו השתתפו רבים מבני העיר. בין הראשונים היו יעקב זידנור ואחיו משה, ישראל ולטר, משה ויגדורוביץ, שלמה ולצמן, יהיאל ליפסקי, סמי פלץ, נחמן פלץ, חיים פיש, מנדל ארדרברג,ABA ורשכז'יק, שעברו אימונים צבאיים באצ"ל ובלח"י.

אחרי כניעת גרמניה החלו להגיע שרידי השואה מבני עירנו לארץ. ואף מהם התגייסו רבים להגנה, לאצ"ל וללח"י. לארגון הצבאי הלאומי התגייסו ויכנספיש, שמואל לרוזן, ישראל פסטן, אברהם גולדשטיין, מאיר לוברט, פלק טיכנر פיסירשטיין פלוטקין ואחרים. לח"י התגייסו ישראל, ולטר, אפרים פירטנברג ואשתו חנה ואפשטיין ואחרים.

לאחר המלחמה השתתפו בני-עירנו באופן פעיל בהברחת והעפלה עולים חדשים לארץ. רבים מהם קיבלו אות הצטיינות מטעם הסוכנות על נקודות שצ'צ'ין בגבול פולין גרמניה. פלק טיכנר היה אחראי על נקודות שצ'צ'ין בגבול פולין גרמניה. פלק טיכנר היה אחראי בגבול צ'כוסלובקיה-פולין. אליו עבד יעקב שוורץ, חבר קיבוץ אילון, אפרים ויכנספיש עבד במרכז ההברחת בפולין ולאחר כך באוטריה ובאיטליה. הוא עסק ברכישת אוניות והברחת עולים הארץ. בין השילויים מסויאי היו צבי אש שעבד במנגנון ההדראה של הקיבוץ הארצי השומר הצעיר. תלחה סטוצ'ינסקה (פוטרמן) ז"ל עבדה בנקודות ההברחה בריכוב. ישראל לוברט נשלה "לבריחה" מטעם אגדות ישראל ועבד בגרמניה. פנחס הרשברג היה בין פעילי "הבריחה" ועבד במרכז הנעור. עם קבוצה של ילדי ורשה הגיע לצרפת ושם עלה הארץ.